

Major gšt. Josef Linhart :

Některá překvapení na začátku války.

Studium historie nám ukazuje, jak často dochází na začátku války k velmi nemilým překvapením, a to bez zjevných příčin.

Mnohá zbraň nebo jiný bojový prostředek, považovaný před válkou za nepřekonatelný, mnohá taktická poučka v míru pečlivě prostudovaná, aplikacně procvičená, zklamou ve válce úplně. Příkladů o tom najdeme ve válečné historii mnoho. Uvedu zde jeden.

Před světovou válkou zavedly armády pušky opakovачky různých vzorů. Nepřihlížejíce ke konstruktivním podrobnostem můžeme říci, že

byly celkem dvou základních typů: pušky s odmykáním a otvíráním závěru přímým (na př. Mannlicher) a pušky, u nichž bylo třeba nejdříve závěr otočením odemknut a pak teprve trhnutím otevřít. Stejný postup byl ovšem i při zavírání a zamykání závěru. První druh pušek umožňoval otevření závěru a jeho uzavření i uzamčení ve dvou tempech, naproti tomu u pušek druhé soustavy bylo třeba k těmž úkonu celkem 4 dob. Počítáme-li, že jedna doba trvá asi $\frac{1}{2}$ —1 vteřinu, dále, že střelec může vypálit až 6 dobře mířených ran za minutu, zjistíme, že časová ztráta vzniklá mechanickou manipulací je 6—12 vteřin, t. j. $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ minuty. Chce-li tedy střelec pušky s otáčivým závěrem věnovat stejnou dobu míření jako střelec s puškou Mannlicher, může vystřelit o $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ ran méně. Prakticky lze tedy říci, že se 400—450 pušek Mannlicher rovná svou palébnou mohutností 500 opakovaček se závěrem otáčivým (při tom ovšem není nijak přihlíženo k ostatním balistickým a konstruktivním vlastnostem). Vidíme zřejmou výhodu na straně mannlicherovek, neboť dovoli ušetřit $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ početních stavů. Co však ukázala praxe? Válka přinesla nemilé překvapení. Všechno, co bylo shora řečeno, je pravda, je-li puška Mannlicher udržována v čistotě. To všem není možné v boji, a tu se stalo, že stačilo trochu písku v závěru a závěr se při střelbě „zavařil“, to značí, nebylo možno jej otevřít trhnutím rukou za kliku. Mužstvo si pomáhalo šlápnutím na kliku a p. Jak nesmírně tím puška trpěla a kolik klik se ulcmilo, je na bílé dni. Z theoreticky propočtené výhody se stala náraz nevýhoda velmi vážná, neboť voják ztrácel důvěru k své zbrani, s níž srostl, o níž však nemohl říci, že mu nevypoví službu v nejkritičtjším okamžiku, kdy jí bude nejvíce potřebovat.

Pokusíme se osvětlit příčiny podobných překvapení, upozornit na některá z nich, neboť být připraven na překvapení, znamená ulomit hroty jeho následkům.

Veškeré úsilí vedoucích vojenských odborníků kterékoliv armády se podle hesla „Chceš-li mír, připravuj válku“ nese dvojím směrem: v míru dokonale připravit jednak armádu, lépe říkajíc celý stát, k válce, jednak vytvořit vhodné podmínky tak, aby dojde-li k válce, třebas jen obranné, skončila úspěšně, co nejrychleji, s nejmenšími možnými ztrátami lidských životů a materiálu. Je přirozené, že celé toto nesmírné úsilí zasahující svými projevy čím dále tím hlouběji do všech oborů lidské činnosti musí spočívat na bezpečném základě vědeckém. Jediné věda svými přesnými výpočty omezuje náhody, a tudíž i možnosti vzniku překvapení na nejmenší možnou míru. Věda vojenská se povšechně řídí týmiž zákony jako každá jiná věda. Není vědou přesně vyhraněnou a usměrněnou na jeden určitý výsek, nýbrž je do určité míry vědou encyklopedickou, neboť zasahuje do velmi různých oborů. Pokud zůstává teorií, je šedivá, mrtvá jako všechny theorie. Naproti tomu boj (praktická aplikace jejích pouček) je mnohotvárný, nekonečně proměnný a živoucí.

Žádná věda nesmí a nemůže se spokojit s výsledky již dosaženými, nechce-li ustrnout a stát se popelkou mezi ostatními neustále rostoucími. Musí se vyvíjet nepřetržitě a metodicky, budovat na pevných, vědecky prověřených základech, aby další práce nebyly marné. Jakým způsobem dospívá všeobecně věda k novým poučkám? Můžeme říci, že tento postup je v podstatě dvojitý: buď přechází od praktických pokusů k theorii, nebo theorii a priori utvořenou se snaží prověřit pokusy. Tak dospívá věda k novým poučkám. Prověřené a propočtené poučky včleňuje do známých již zákonů

nebo je doplňuje, rozšiřuje, a je-li třeba, případně i pozměňuje. Charakteristickým znakem vědeckého postupu je tedy kombinace praxe (pokusů) s teorií, a teprve poučky v teorii i prakticky prozkoušené jsou vzaty za bezpečný podklad dalších prací.

Také věda vojenská může rozšiřovat svůj obzor jen uvedeným způsobem. V tom však je kámen úrazu. Může-li téměř každá věda konat neustále své pokusy, nemůže tak činit, a lze to ostatně snadno pochopit, věda vojenská. To jest ovšem vážná nevýhoda, nutící hledat jiné prameny a způsoby, které mají aspoň částečně nahradit skutečné pokusy. Budou to: studium válečné historie, různá cvičení a pokusy, více méně theoretické na střelních, v dílnách, laboratořích a jinde.

Prvním zdrojem, z něhož bude třeba vydatně čerpat, je studium válečných historických příkladů, které má pro vojenskou vědu mimořádnou důležitost, neboť nahrazuje do jisté míry praktické pokusy. Zkušenosti studiem získané se vyhodnocují, prověřují, tvoří se z nich určité závěry, jichž se pak využívá pro změny a doplnění výstroje, výzbroje, organizace, výcviku a taktických názorů. Avšak i takto získané zkušenosti mají jen relativní cenu rychle se umenšující s časovým odstupem od té oné války. Vidíme proto vždy největší rozmach věd vojenských po válce, ne hned po jejím skončení, ale po určitém časovém odstupu. Po světové válce nastala vojenským vědeckým pracovníkům konjunktura; bohatou zeň zkušeností a myšlenek bylo třeba vymotat, očistit, roztrdit, analyzovat a zhodnotit. Práce to není snadná, vyžaduje velkých znalostí a naprosté objektivnosti v posuzování, má-li vést k hodnotnému výsledku. K tomu sluší ještě připomenout, že spadá do doby k této práci nejméně vhodné, neboť po válce se obrací myšlenkové proudy vždy proti armádě, jako by ona byla nositelkou války, a nikoliv jen ozbrojencem střežícím nejcennější statky národa a vykonavatelem jeho vůle tam, kde všechny ostatní prostředky selhaly. Tak se stává, že pro nedostatek prostředků nebývá po válce možno plně využít materiálu válkou sneseného. Později pak, kdy se vzhledem k novým konfliktům a napětím mezi státy věnuje armádám větší pozornost a poskytuje i více prostředků, pozbývají hodnoty čerpané studiem války na ceně, neboť se rychle zmenšují s odstupem časovým.

Jsou však i jiné důvody, které jejich cenu snižují; tak poměry všeobecné, morální, místní, podnební a jiné. Není jedno, chce-li někdo aplikovat poznatky získané studiem bojů armády, kde valnou část tvořili lidé negramotní, na své poměry, kde negramotnost je výjimkou, nebo domnívat se, že lze požadovat od vojska vždy a všude bojové úkony, které ve válce byly prováděny jen zvláštními jednotkami s vysokou morálkou. Přihlédneme-li ještě k poměrům národnostním, místním a podnebním, vyvodíme snadno, že, ač světová válka poskytla nekonečné množství materiálu, lze k vlastním účelům využít jen části, a to velmi nepatrné, mají-li vyvozené závěry vyhovovat, nebo aspoň se přibližovat vlastním poměrům. Bude tedy možno v praxi u vlastní armády uvést ve skutek jen malý počet ze získaných poznatků, omezený ještě finančními možnostmi státu.

Tím je však nejdůležitější a vlastně jediný zdroj, který spočívá na vskutku reálních podkladech, vyčerpán.

Co však dále? Věda vojenská nesmí ustrnout, neboť technické vynálezy všech druhů, vlastní i cizí, nutí vojenského theoretika k neustálým úvahám o možném jich bojovém použití. Úvahy se vtělují v nové poučky,

theorie, zavádějí se novinky do výstroje a výzbroje, aniž je možno všechny novoty prakticky přezkoušet. Je třeba se spokojiti jen theoretickými pokusy na střelnicích, v laboratořích a jinde. Skutečný boj nahrazují různá cvičení. Nebudeme daleko od pravdy, řekneme-li, že je to do jisté míry budování theorie na theorii. Z toho plyne, že takto získané závěry, zavedené novinky, tají v sobě zárodky překvapení. Vývoj armády probíhá buď klidným tempem, v době stupňujícího se politického napětí pak zrychleným nebo i překotným tempem. Takovéto napětí se vyskytuje před každou válkou, je však různě dlouhé. Je přirozené, že práce příliš rychlá a překotná jde na újmu přesnosti, a tím nebezpečí možných překvapení ještě vzrůstá.

Vidíme, že kromě zkušeností válečných jsou to i neustálé pokroky technické, které vtiskují svou pečeť tvářnosti moderní armády, jejímu výstroji, výzbroji, organisaci a taktice. Tak vyrůstá na základech válkou prověřených a na podkladě theoretických úvah ohromný, ale jemný a důmyslný stroj. Tento stroj by bylo třeba podrobit četným zatěžkávacím zkouškám, aby se mohlo bezpečně zjistit, do jaké míry se shodují jeho výkony s theoretickými plány a předpoklady. To však není možné a zde jsme u kořene možných překvapení, která nás i v budoucích válkách očekávají.

Nyní přistoupíme k objasnění druhého úkolu, který jsme si na počátku stanovili, t. j. upozornit na některá možná překvapení. Z předchozích úvah vyplývá, že není třeba se obávat překvapení tam, kde jde o věci přezkoušené válkou nebo válkami. Všude jinde překvapení nejsou vyloučena, ač pravděpodobnost, že se vyskytnou, je celkem malá. Nejpravděpodobněji se vyskytnou tam, kde vývoj armády od poslední války byl nejpronikavější.

Srovnáme-li armádu dneška, vynikne nám zejména:

veliká palebná mohutnost dnešní pěchoty, jezdeckta, rozmach letectva a útočné vozby, které nabyly stejné důležitosti jako ostatní zbraně,

rozvoj motorisace a z něho vyplývající zvýšená taktická pohyblivost vojska a vznik nových motorisovaných vyšších jednotek, zdokonalení pojitků (radiotelegrafie a radiotelefon), veliký počet zbraní protiletadlových a proti útočné vozbě.

Palebná mohutnost dnešní pěchoty tkví ve velkém počtu lehkých a těžkých kulometů. Byla-li ve světové válce puška s bodákem hlavní zbraní pěšáka a kulomet jen jeho speciální výzbrojí, můžeme říci, že dnes je to obráceně. Kulomety lehké a těžké jsou hlavní zbraní moderní pěchoty (jezdeckta) a puška s bodákem jen doplňkem určeným zejména k boji zblízka a k osobní ochraně vojáka. Tato palebná mohutnost má však i svou stinnou stránku: ohromná spotřeba střeliva, pěšák v první linii dostává do rukou stroje dosti složitého a jemného mechanismu.

Krátkým propočtem se můžeme přesvědčit, jak dlouho vystačí první sledy pěchoty se svým kulometným střelivem za útoku. Zjistíme, že tato doba bude poměrně velmi krátká a že asi za hodinu budou kulomety prvního sledu bez střeliva.¹⁾ Nezbude nic jiného, nežli je nechat překročit jednotkami druhého sledu nebo je zásobovat střelivem. Poněvadž střeliva bude třeba značné množství, bude zásobování střelivem za útoku tvrdým

¹⁾ Ovšem za předpokladu nepřetržité střelby, čehož ve skutečnosti není.

oříškem. Dále třeba uvážit, že kulomet je stroj mnohem složitější nežli puška. Počet poruch v míru při střelbě je poměrně malý; ve válce bude však mnohonásobně větší, neboť kulomety a střelivo válečné výroby budou horší kvality, někdy i z náhražkového materiálu, obsluha méně vycvičená, udržování zbraně v čistotě nebude takové jako v míru. Porucha vyřadí kulomet na nějakou dobu z činnosti a s ním i obsluhu, která se bude snažit poruchu odstranit. Přihlédneme-li ještě k obtížnému zásobování střelivem, bez něhož se i nejlepší kulomet stává přítěží vojáka, můžeme se snadno dočkat překvapení, že, ač moderní pěchota má mohutné palebné prostředky, bude její útočná průbojnost mnohdy menší než staré pěchoty, a to zejména v déle trvajícím útoku.

Letectvo se stalo zbraní veliké důležitosti. Vyskytla se dokonce theorie, že ono samo o sobě je s to rozhodnout válku, a to v době velmi krátké, kdežto pozemní armáda se omezí jen na obsazení terénu letectvem zpracovaného. Zdá se však, že tato theorie přeceňuje význam letectva; nesmíme zapomenout, že letectvo má četné nepřátele. Je to zejména povětrnost, protiletadlová obrana a rychlé opotřebování.

Povětrnost může velmi ztížit nebo znemožnit jakoukoliv akci letectva. Obrana protiletadlová se pak vyvíjela úměrně s rozmachem letectva. Nebudeme daleko od pravdy, řekneme-li, že letectvo nemůže svými akcemi zdolat protivníkovy zdroje, komunikační tepny tak, aby mu zabránilo provést mobilisaci a nástup, bude-li protivník náležitě připraven. Bude však s to, bude-li ho použito ve velkých masách, ochromit na nějaký čas činnost protivníka. Aby toto ochromení nejen morální, ale i materiální trvalo co nejdéle, bude letectvo nuceno své nálety neustále opakovat. Letectvo je však zbraň, která se v boji velmi rychle opotřebovává. Jaké budou ztráty leteckého materiálu, nemůžeme dnes bezpečně předvídat, neboť účinky dnešních zbraní OPL. známe jen theoreticky z výpočtů a ze střelnic. K ztrátám způsobeným OPL. přistoupí ještě ta skutečnost, že na začátku války nebude letecký průmysl s to dodávat tolik letounů, kolik jich bude z boje vyřaděno. Bude tedy počet letounů na počátku války silně klesat.

Vidíme tedy, že vsadit v budoucí válce vše na jednu kartu, t. j. na letectvo, nebo skládat v letectvo upřílišněné naděje, by mohlo způsobit kruté překvapení a zklamání.

Útočná vozba je druhá nová samostatná zbraň. Dala podklad k vzniku vyšších motorisovaných jednotek veliké pohyblivosti a ohromné palebné mohutnosti. Taková vyšší jednotka zdá se prostředkem nad jiné vhodným k rušení mobilisace a nástupu protivníka hlubokými nájezdy do vnitra nepřátelského státu.

Leč i tato skvělá zbraň má své slabiny.

Jsou to:

veliká spotřeba pohonných hmot a nemožnost doplňovat je při hlubším vniku na cizí území,
rychlé opotřebování strojů,
obrana proti útočné vozbě,
povětrnostní a terénní překážky.

Většina vozidel motorisované vyšší jednotky jsou terénní vozidla. Mohou se pohybovat terénem a nejsou závislá na silnicích. Jízda terénem má však mnohé nevýhody: zdržuje postup, spotřeba pohonných hmot

stoupá, možnost uvážnutí v rozbředlém terénu je velká, objížděním překážek se cesta prodlužuje, obsluha se rychle unavuje. Nechce-li velitel, aby se okruh činnosti jednotek podstatně zmenšil, bude nucen využívat co nejdéle silnic. Jak bude ovšem taková asfaltová silnice vypadat, zejména v létě, kdy je vlivem slunečního tepla měkká, až po ní přejede několik stovek těžkých obrněných vozů na pásech, lze si snadno představit. Zdá se, že bude „svlečena“ a pro rychlou jízdu osobními auty nezpůsobila. Tak přicházíme mimoděk k dalšímu poznatku, že moderní asfaltové silnice nejsou výhodné pro přesuny armády, která má a musí mít mnoho těžkých vozidel.

Ztráty strojů za akce budou způsobeny jednak poruchami motorů a uvážnutím v terénu, jednak zbraněmi proti útočné vozbě, umělými překážkami a konečně i nepředvídaným nedostatkem pohonných hmot. Dá se předpokládat, že zejména ztráty způsobené zbraněmi proti útočné vozbě budou značně větší, než ve světové válce, neboť dnes jsou armády vyzbrojeny různými speciálními zbraněmi proti útočné vozbě. Kromě těchto již známých prostředků proti útočné vozbě bude třeba v budoucnu počítat i s novými nebo zdokonalenými vynálezy. Jedním z nich snad již v nejbližší době budou pověstné „elektrické paprsky“, o nichž často proskakují zprávy v novinách. Je jisto, že se o zdokonalení těchto paprsků, o jejich upotřebitelnosti v praxi intensivně pracuje ve všech státech. S jakým zdarem, nemůžeme prozatím zjistit. Zdokonalení paprsků a zvětšení jejich okruhu činnosti by ovšem bylo katastrofou pro motorisované vyšší jednotky a pro letectvo s motory se zapalováním jiskrami elektromagnetů. Tomuto překvapení lze čelit zaváděním motorů se zapalováním vysokým tlakem. Zatím však používání těchto motorů není v armádách obvyklé z různých příčin, a tudíž možná překvapení v budoucí válce nijak nevyplývají.

Shrme-li, co bylo řečeno o motorisovaných jednotkách, shledáme, že i tato moderní zbraň může nás ve válce zklamat.

Styk a spojení v boji nabývá stále většího významu, jednak vznikem nových zbraní (letectvo, útočná vozba), jednak zdokonalením výzbroje armády a zavedením nových zbraní. Veliteli pak připadá velmi těžký úkol řídit souhrn všech zbraní a usměrňovat jejich úsilí k dosažení stanoveného cíle. To je možné jen dokonalým spojením.

Jedním z nejlepších pojitků armády je radiotelegrafie a radiotelefonie. Dnešní stanice jsou technicky dokonalé a velmi citlivé. Nevýhodou jejich jest odposlouchatelnost a zaměřitelnost radiogoniometrickými stanicemi. Obě tyto nevýhody se dají vhodným opatřením zmenšit. Upozorňuji však na jinou nevýhodu. Počet radiových stanic u všech jednotek je dnes veliký. Dovedeme si představit zmatek vln ve vzdušném éteru, až na malém prostoru bude v činnosti množství stanic vlastních i nepřátelských, pozemních i vzdušných, přehlušovaných ještě k tomu propagačními vysílačkami s velikou energií, a konečně vysíláním rušivých vln zvláštních radiových stanic?

Myslím, že se pak snadno můžeme dočkat dalšího překvapení, že ani dnešní dokonalé radiové stanice nebudou s to zajistit nám spojení.

Závěrem nám vyplyne několik povšechných poznatků:

Žádná zbraň není tak dokonalá, aby splnila vždy a všude všechny nádeje v ní skládané; proto nemůžeme nikdy říci, že armáda je dokonale vyzbrojena.

Nespoléhejme na jednu jedinou zbraň, nechceme-li se dočkat nemilých překvapení.

Není a nikdy nebude možno překvapení vyloučit; proto třeba s nimi počítat i v budoucí válce, třebaže dnes — více než kdy jindy — spočívá umění válečné na pevných vědeckých základech.

Překvapení jsou úměrná době uplynulé od poslední války, již se armáda zúčastnila.

Čím delší mezidobí míru, tím větší překvapení lze očekávat.

Nejpravděpodobněji se vyskytnou tam, kde vývoj armády od poslední války byl nejpronikavější.

Nepodceňujme je, neboť, ač jsou zdánlivě nepatrné důležitosti, nabývají vlivem různých příčin takového rázu, že rozhodují počáteční bitvy a otřásají důvěrou v armádní vedení právě v kritickém údobí začátku operací.

Literární přehled.

Pplk. m. sl. Clemens von Walzel: *Kundschaftsdienst oder Spionage*. (Zpravodajská služba nebo špionství.)

Autor ztrávil — podle svých údajů — 14 let v rak. zpravodajské službě (od r. 1904 do r. 1914 v evidenčním oddělení býv. min. války, do r. 1916 u rak. hlavního velitelství a od r. 1917 jako vedoucí rak. zprav. odděl. v Udíně), jeho kniha má v podstatě větší hodnotu politicko-beletristickou než voj. zpravodajskou. Snaží se dokázat, že špionství samo o sobě jest jen jednou, celkem pomocnou složkou vědecké zpravodajské práce důstojníků generálního štábu!

Velmi zajímavé jsou stati, pojednávající o povšechné organizaci evidenčního oddělení býv. ministra války (se zmínkou o případu Redlově), o neprovedeném úmyslu zničit Suezský průplav na začátku světové války, o zničení anglických naftových zřidel v Džemsah (egyptské pobřeží u Červeného moře na výši sinajského poloostrova), o agitační činnosti v Albanii a Macedonii ve prospěch Bulharska.

Z prvních let světové války odhaluje autor tajemství úspěchu rakouské armády proti Rusku, založenému na znalosti ruského radiotelegrafického šifrového kódu; popisuje zdařilý pokus rozkládat morálku ruské armády vypouštěním balonů, jež automaticky za ruskou frontou spouštěly letáky; věnuje vzpomínku zpravodajské činnosti Rakouska ve švýcarsku, kde byla podporována „přehledy zpráv“ švýcarského hlavního štábu, vydávaný-

mi na podkladě pramenů dohodových i ústředních mocností; uvádí sabotážní podniky proti italskému námořnictvu (zkáza 3 bitevních lodí, továrny na dynamit a hangárů); podává úvahy o bolševickém rozkladu Ruska, prováděném za přispění ústředních mocností za světové války.

Ke knize jsou připojeny mimo jiné: velmi zajímavá zpráva rak. gen. Hraniloviče (přednosty zprav. oddělení rakouského hlavního štábu do r. 1917, rak. vojenského zmocněnce za mírového jednání Rakouska s Rumunskem a u sovětské vlády r. 1918) o poměrech v sovětském Rusku 29. října 1918, jakož i prosba ruské aristokracie o pomoc proti bolševikům jako všeevropskému nebezpečí (manželka velkoknížete Pavla)!

Na různých místech je zmínka o rozkladné činnosti čs. legií a čs. mafie, jakož i o boji čs. legií proti sovětské vládě. Pol.

Maršál Enrico Caviglia: *Le tre battaglie del Piave*. (Tři bitvy na Piavě.) Vyšlo r. 1935 nákladem A. Mondadori v Miláně ve „Sbirce denníků, pamětí, studií a dokumentů světové války“, řízené A. Gattim; 317 stran v textu, 10 map a náčrtů.

Po prvních svých dvou knihách, vydaných v téže sbírce. („Bitva na Bainsici“ a „Dvanáctá bitva“ [Caporetto]) věnuje se autor kritickému studiu tří velkých bitev na Piavě, které všechny skončily italským úspěchem. První bitvu nazývá zastavení pokusu Rakušanů o přechod Pia-